

שוק הסלולארי: התערבות ממשלתית לטובת הצרכן

צריך לצלצל פעמיים

השימוש בטלפונים סלולאריים בארץ הפך לדרך חיים, למוצר הכרחי וכבר לא למותרות, אם זה לצרכים חברתיים או לצורך הפעילות העסקית. אם בעבר המשתמשים העיקריים היו אנשי עסקים מבוססים, הרי שכיום ניתן למצוא אותם כמעט אצל כל ילד. אנחנו משתמשים בטלפון הסלולארי יותר מכל אזור אחר על כדור הארץ, אבל אנחנו כנראה גם משלמים לא פעם קצת יותר מדי! האם עדיף שנדע את זהות החברה הסלולארית שאל הטלפון שלה צלצלנו? ומתי יהיה כדאי למסור לחבר או ידידה את המספר הסלולארי ומתי את המספר בטלפון הקווי בבית? השוק הסלולארי מתרחב והולך וניתן רק לשאול: האם דרושה התערבות ממשלתית לטובת הצרכן? **ד"ר דוד רביע** מנסה לנתח עבורנו מצב בלתי אפשרי כמעט של "ג'ונגל" הטלפונים הסלולאריים בעולם ובישראל שרק הולך ומתפתח

בנוסף, החל מחודש אפריל 2004 אוחדו הקידומות והוספה ספרה שביעית למספרים הסלולאריים. אחת הסיבות שתרמה להחלטת משרד התקשורת למהלך זה הייתה שקיפות המחירים. כלומר: "השינוי יאפשר לצרכן הנבון לצמצם בהוצאות התקשורת שלו על ידי בחירת חלופות זולות יותר להתקשרות בין רשתות שונות..." המצב שהיה קיים, של ריבוי קידומות 05X ו-06X, לאותה החברה גרם לצרכן בלבול ואי התמצאות בתעריפי השיחות. התחזית הייתה שכאשר תהיה לכל חברה סלולארית קידומת יחידה 05X שתזהה אותה, אזי יתקיים מצב של "שקיפות תעריפים", שיקל על המנוי להתמצא ולשלוט בהוצאותיו..."

בישראל יותר מ-6 מיליון מנויים

ישראל נמצאת ברשימת המדינות המובילות בעולם בשימוש בטלפונים סלולאריים. בשנת 2003 נרשמו מעל 6.3 מיליון

בשנים האחרונות, ובעיקר בשנת 2004, אנו עדים למספר התפתחויות בשוק הטלפונים הסלולאריים של התערבות ממשלתית לטובת הצרכן. במסיבת עיתונאים שנערכה בנובמבר 2004 הודיע שר התקשורת כי דמי הקישוריות יירדו בהדרגה על פני 3 שנים, עד ל-22 אגורות בשנת 2008. זאת לאחר שמשרד התקשורת עסק בנושא כשל השוק של תעריף דמי הקישוריות כבר משנת 2000, אז הוחלט להוריד את תעריף דמי הקישוריות ל-50 אגורות, ובינואר 2003 ל-45 אגורות.

שר התקשורת אהוד אולמרט עוד הודיע כי במהלך 2005 המשרד יתחיל בהטמעת תהליך של יצירת תעריף אחיד וכולל, כך שהתעריף לצרכן ברשת יהיה זהה לתעריף לשיחה ברשת אחרת. הוא ציין כי: "מדובר במהלך צרכני משמעותי ביותר, המכוון כלפי כלל הציבור בישראל. אני מאמין שמהלך זה יביא לחיסכון ניכר למשקי הבית והעסקים בישראל..."

מנויים ברשתות הסלולאריות בארץ (לעומת כ-2.1 מיליון שנרשמו ב-1998, עליה של כ-200 אחוזים), שמהווים קצת מעל 95 אחוזים מאוכלוסיית מדינת ישראל. כמו כן, נתוני 2003 מראים כי בישראל ישנם כ-68 אחוזים של מנויים ברשתות הסלולאריות מתוך סך כל מנויי טלפונים. לצורך השוואה, להלן טבלה הסוקרת את נתוני המנויים הסלולאריים כאחוז מסך אוכלוסיה ומסך מנויי הטלפונים במדינות נבחרות¹:

מדינה / יבשת	אחוז מנויים סלולאריים מסה"כ אוכלוסייה	אחוז מנויים סלולאריים סה"כ מנויי טלפון
ישראל	95	68
אוסטרליה	72	57
איטליה	101	68
ארה"ב	54	47
בריטניה	84	59
גרמניה	79	54
דנמרק	89	57
הונג-קונג	106	66
יפן	68	55
צרפת	70	55
קנדה	42	40
סך יבשת אפריקה	2	67
סך יבשת אמריקה	34	50
סך יבשת אסיה	15	52
סך יבשת אירופה	55	58
ממוצע עולמי	22	54

השוני העיקרי בשוק האמריקאי מול השוק הישראלי הוא שהחיוב על השיחה מתחלק באופן שמקבל השיחה משלם על זמן האוויר בעוד שיוזם השיחה משלם על שיחה רגילה כאילו התקשר לטלפון קווי

ניתן לראות מנתונים אלו כי השימוש בטלפונים סלולאריים בישראל הוא מהגבוהים בעולם. כמו כן, בהתבסס על נתוני IDC², ההוצאה הממוצעת של משתמשי הטלפונים הסלולאריים בארץ היא כ-36\$ לחודש לנפש. השימוש בטלפונים סלולאריים בארץ הפך לדרך חיים, למוצר הכרחי וכבר לא למותרות, אם זה לצרכים חברתיים או לצורך הפעילות העסקית. אם בעבר המשתמשים העיקריים היו אנשי עסקים מבוססים, הרי שכיום ניתן למצוא אותם כמעט אצל כל ילד. מאחר ששימוש בטלפון סלולארי הפך להיות לכורח המציאות, התערבות ממשלתית בשוק לטובתו של הצרכן נדרשת. כפי שצוין לעיל, אנו עדים בשנים האחרונות להתערבות ממשלתית מסוימת בשוק זה, המתבטאת במספר אפיקים, כאשר המטרות העיקריות הינן שקיפות מחירים וחסינות למשקי הבית, אשר כיום מוציאים סכומים נכבדים לטובת התקשורת הסלולארית. תיאוריות כלכליות רבות דנות

¹המקור: International Telecommunication Union Website
² IDC Website "The Telecom Market in Israel 2003-2008"

צילום: אימגו ישראל - מרי אומגס - פיטר קייד

צילום: אתר עיתון 'הארץ' - ג'ני איתמר - ריאן מקווי

יוצרת מצבים לא יעילים מבחינת טובת כלל הצרכנים.
להלן דוגמאות:

ניידות מספרים תביא לבלבול וביטול שקיפות המחרים

במקרים רבים צרכן ב, אשר לא משלם על שיחותיו הנכנסות, ייתן לצרכן ג רק את מספרו הסלולארי, דבר שיגרום לצרכן < להתקשר למספר הסלולארי בכל מקרה, גם אם צרכן ב ימצא ליד טלפון קווי. חשוב לציין כי גם צרכן ג ינהג כך וייתן רק את מספרו הסלולארי לצרכן ב, וכך סך עלויות השיחה יגדל. לעומת זאת, צרכן א' ייתן את מספרו הקווי קודם, ורק במקרים מיוחדים, או לאנשים מסוימים, גם את מספרו הסלולארי.

< במקרים מסוימים צרכן ב בכלל לא ידאג להחזיק טלפון קווי ברשותו, דבר אשר מנקודת ראות כלל הצרכנים מגדיל את העלויות.

בנוסף ליתרון הכלכלי של שיטת תמחיר זו, ניתן יהיה לנייד מספרים, כלומר הצרכן יוכל לשמור על מספרו הקיים גם אם יחליט לעבור לרשת סלולארית אחרת. במצב בו החיוב הוא על מקבל השיחה, אין חשיבות מנקודת המבט של יוזם השיחה לאיזו רשת סלולארית הוא מתקשר ולכן אין הכרח לשנות את מספר הטלפון או את קידומת החיוג. הנהגת

ניידות מספרים ברשת הסלולארית הקיימת כיום בישראל תביא לבלבול וביטול שקיפות המחרים, מאחר ויוזם השיחה לא יידע לאיזו רשת הוא מתקשר וכמה תעלה לו השיחה. נראה כי ניתן להשיג את מטרת ממעלות ישראל של חיסכון של משקי הבית על ידי התערבות ממעלות פשוטה יחסית, שבה הפגיעה ביעילות השוק או בתחרותיות הינה מינימלית, על ידי חקיקה אשר דורשת מהחברות הסלולאריות לחייב את מקבלי השיחה בתשלום זמן האוויר. למרות שיתכן שהדבר יפגע ברווחיות החברות הסלולאריות בטווח הקצר, חקיקה זו תועיל מהבחינה הכלכלית של כלל המשק, מהבחינה החברתית/הצרכנית, ולדעת הכרחית במצב הקיים היום. ❧

בסיכונים ובתועלות של התערבות ממעלותית במשק. התערבות בצורה של פיקוח על המחרים יכול שתיפגע בצמיחת הענף, בתחרותיות וביעילות של כלל המשק. נשאלת השאלה האם ניתן בדרכים פשוטות אחרות ללא פיקוח על המחרים להשיג את אותה המטרה של חיסכון למשקי הבית.

יש שיחות שניתן לדחות לטלפון קווי

כדי ללמוד על נושא זה ממדינות אחרות בעולם נסתכל על השוק הסלולארי בארצות הברית. השוני העיקרי בשוק האמריקאי מול השוק הישראלי הוא שהחיוב על השיחה מתחלק באופן שמקבל השיחה משלם על זמן האוויר, בעוד שיוזם השיחה משלם על שיחה רגילה כאילו התקשר לטלפון קווי.

שיטת החיוב האמריקאית מתבססת על מודלים כלכליים של סיכון מוסרי (moral hazard). לא ארחיב על מודלים אלו מפאת חוסר המקום, אלא רק אתן מספר דוגמאות להמחשה.

נניח כי קיימים שני סוגי צרכנים מקבלי השיחה: צרכן א אשר משלם על שיחותיו הנכנסות וצרכן ב אשר אינו משלם על שיחותיו הנכנסות. כמו כן, ישנם שני סוגי שיחות: שיחות מצרכן ג שלא סובלות דיחוי מנקודת ראות הצרכן המקבל (כולל גם שיחות מאנשים "מיוחדים" כמו: משפחה וחברים טובים) ושיחות מצרכן ג שניתן לדחות למועד שבו טלפון קווי בנמצא (שבו העלויות נמוכות יותר).

לצרכן מקבל השיחה ישנה האפשרות להחליט אם לקבל שיחה מסוימת או לא. סביר להניח כי צרכן א יקבל רק את השיחות שלא סובלות דיחוי וידחה את שאר השיחות למועד מאוחר יותר וכך יחסוך בעלויות. צרכן ב, מנגד, יקבל את כל השיחות, מאחר והוא לא משלם עליהן, אף על פי כי ישנן שיחות שניתן לדחות. מנקודת ראות של כלל הצרכנים, מקבלי יוזמי השיחות, העלויות במקרה של השיטה האמריקאית יהיו נמוכות הרבה יותר.

בנוסף, שיטת החיוב הישראלית, בהשוואה לאמריקאית,

**השימוש
בטלפונים
סלולאריים בארץ
הפך לדרך חיים,
למוצר הכרחי
וכבר לא
למותרות, אם זה
לצרכנים חברתיים
או לצורך
הפעילות
העסקית. אם
המשתמשים
העיקריים היו
אנשי עסקים
מבוססים, הרי
שכיום ניתן
למצוא אותם
כמעט אצל כל
ילד. מאחר
שימוש בטלפון
סלולארי הפך
להיות לכוח
המציאות, האם
דרושה התערבות
ממשלתית בשוק,
לטובתו של
הצרכן?**